

כל הארץ בויס

אמנות

חגית פלגדרות

hagitpr@globes.co.il

האמן והאוצר ליאב מזרחי מציג בימים אלה פרויקט רב-איברים: BEUYS BEUYS את עבודתו של האמן הגרמני המשפיע יוזף בויס, ונפרס על פני שבע תערוכות המתקיימות במקביל בחללים שונים ברחבי הארץ

ין אמן בינלאומי אשר השפיע יותר מיוסף בויס על האמנות הישראלית, מאז סוף שנות ה-60 ועד היום, אומר האמן והאוצר ליאב מזרחי, שמציג בימים אלה תערוכה רבת איברים: BEUYS BEUYS. מזרחי אצר ריום בשיתוף עם אוצרים נוספים לא פחות משבע תערוכות, המתקיימות במקביל

בחללים שונים ברחבי הארץ, שבהן הוא מסכם פרויקט אדיר של מחקר חזותי לאורך שלוש שנים. הוא מצביע על כך שבעוד שהחברה הישראלית נשאה עיניה לאמריקה, ואימצה בחום את מודל התרבות הפופולרית צרכנית, הרי שהאמנות הישראלית בשנות התבגרותה של המדינה, פוסט מלחמת ששת

הימים ויום הכיפורים, בחרה בבויס הגרמני על פני וורהל האמריקאי ובדלות החומר על פני הפופ-ארט.

ג'וזף בויס (1921-1986) היה חייל בחיל האוויר הגרמני במלחמת העולם השנייה. מטוסו הופל מעל האי קרים והוא שרד, עליפי סיפורו, בזכות בני שבט צפוני שטיפלו בו וריפאו את פצעיו בעטיפת לבר, שומן ודבש. חומרים אלה יהפכו בהמשך לחומרי יסוד בעבודותיו.

בויס היה חסיד של התורה האנתרופוסופית וראה בטבע ובחומריו את המקור והאחריות לכול. האמן, עליפי בויס, הוא סוג של שמאן, מרפא ומבריא את החברה, ושליחותו היא להעלות את הפצע החברתי על הכמה הציבורית ולמצוא לו מזור. כך גם האמין שבכל אדם טמון גרעין 'יצירתי' ויש לטפחו – בויס הוא שטבע את האימרה הידועה (והשנויה במחלוקת) "כל אדם הוא אמן".

רבות מעבודותיו של בויס נוטפות שמן, מרממות או מכתימות את סביבתן. שמיכות הלבד ומעילי הצמר הצבאיים הארוכים, שהוא משתמש בהם במיצביו, הפכו לתווי היכר בשפת הסימנים ה"בויסית". את אלה אימצו בחום מורי האמנות והאמנים הבולטים של שנות ה-60-70, וביניהם רפי לביא

– שהיה הדמות הדומיננטית במדרשה לאמנות לאורך שלושה עשורים, עד שנות ה-2000.

הדומיננטיות של בויס כמקור השראה והשפעה על אמנים בארץ ובעולם אינה נסתרת מהעין, אולם מורחי מוצא קשר בין האמנות לתופעות חברתיות, היסטוריות, גיאופוליטיות, סוציולוגיות, תרבותיות, וכל אלה באים לידי ביטוי בתערוכה. "התערוכה נולדה מתוך סקרנות אישית בתולדות האמנות הישראלית", הוא אומר בראיון ל"גלובס" שגערך בבית בנימיני, שם מוצג אחד החלקים המרשימים של התערוכה.

הוא עצמו נולד ב-1988, למד במדרשה לאמנות והוא מלמד בתיכון תלמה ילין, בתיכון מוזות ובמסגרות אקדמיות. מרחק השנים לא עמד בדרכו כשבא לשאול שאלות על דרך השוואה בין שדה האמנות והחברה הישראלית לתולדות העם הגרמני של אחרי מלחמת העולם השנייה. דרך שאלות של מוסר, אסתטיקה וחינוך, חיים ומוות. "הבנתי שיש קווים מקבילים – איך החברה מטפלת בעצמה, מנסה לתקן את עצמה ולרפא את הטראומה – אחרי מלחמה או כהוויה של מלחמה. 'יוזף בויס הוא הקו המחבר, הסימפטום', הוא מסביר.

"התופעה של 'סממני בויס' באמנות הישראלית חוזרת על עצמה בגודש קונספטואלי שלא נראה כמותו, ואני מכנה אותו 'מנייריזם' באמנות ישראלית. הפנמה כל כך גדולה של בויס והרפרטואר שלו עד שהפכו את החומרים שלו למקומיים. יש איזו אי-הבנה בנקודה זו האמנים הישראליים אינם 'עושים בויס' אלא מעין מוטציה של השפעותיו. חלקם באופן לא מודע אפילו".

במשך כשלוש שנים התגבשה התערוכה שבה משתתפים כ-75 אמנים. התערוכה בנויה כרשת עירונית ובינעירונית והיא מלווה במאמרים ובראיונות עם חוקרים ואמנים. "המהלך האוצרותי הראשוני, היה מיפוי וניפוי של המוכר והמובן מאליו. לצד אמנים ואמניות שפעלו מסוף שנות ה-60 ועד שנות ה-90 מחוץ לרדאר הקוננו. בהמשך מציגים אמנים צעירים, שיצרו עבודות במקביל להתפתחות התערוכה.

חומר וחומריות

מזרחי: "התערוכה בחלל של בית בנימיני – מרכז לקרמיקה עכשווית, עוסקת במידה רבה בחומר ובחומריות ומקבלת תפנית דרך עבודות דיוקן, כפי שדיוקן האמן/מחנך, התווה את

המתחזה לחנות או ארון תרופות שיצא מפרופורציה. לצידה עבודות אבן קטנטנות של חסן חטר ממג'דל שאמס – חלקן כפי שנמצאו בטבע וחלקן מעובדות ומפוסלות. תצוגת צלמיות מוכנות לפולחן האמנות.

עבודת מרגשת של רבורה מורג משלימה את החלל, היא עשויה שקי יוטה ומתוכם עולים שתילים רכים. בקומה השנייה מפתיעים מעיל צבאי בפיסול יצוק היפר ריאליסטי של גיל שחר ושכמיות בפורצלן וגריז אדום של נועה תבורי. הגריז, כדרך בויס, מטפטף ומותיר קו מדמם על הקיר הלבן ונקווה על הרצפה.

מספרים כי באחת התערוכות טרחה המנקה במוזיאון למחות מדי יום את כתם השומן הנמס, שבויס כה טרח להציגו במלוא צחנתו ושמנוניותו, עד שגילה מדוע הוא נעלם. לא רחוק משם, בגלריה קונטמפוררי מוצגות עבודות מעולות של הרס עפרת, ציורי ארנבות (רמות בולטת בעבודות של בויס), של טלי בן בסט. פיסול של יצחק דנציגר – שניהל דיאלוג אמנותי פעיל עם בויס, בן דורו, עוד בחייהם. לצידם עבודות ושל אמנים צעירים: אלון אנדרון, גדעון לוי וצעירת המציגים, לי סקופ, בוגרת תלמה ילין, שיצרה סרט בו היא מראיינת את ג'וזף בויס כשותף אפשרי לדירתה השכורה "שרק לא יהרוס לי את הווייב המגניב, צעיר ואמנותי יצירתי פה", היא מייחלת.

תערוכה מרתקת נוספת במקבץ היא זו המתקיימת בגלריה האקדמית של מכללת ספיר – שם מוצג שחזור תערוכה שאצרה נעמי אביב המנוחה והוקדשה לבויס. היא נקראת על שם עבודתו המפורסמת "איך להסביר תמונות לארנבת מתה". עוד משתתפות גלריה "קו 16" וגלריה משונע בתל אביב, גלריה אגריפס 12 בירושלים והתערוכה האחרונה בשרשרת תיפתח בשבוע הבא בבית האמנים בתל-אביב. ●

בויס בויס בויס, כל הפרטים באתר: BEUYS.CO.IL

מימין: האמנים מורג ולי סקופ בעקבות בויס. למטה: עבודה של חקס אפשטיין (צילומים: יח"צ)

האמן, על-פי בויס, הוא סוג של שמאן, מרפא ומבריא את החברה, ושליחותו היא להעלות את הפצע החברתי על הבמה הציבורית ולמצוא לו מזור

הדרך". הדיוקן הוא דיוקן רפי לביא ברישום אדיר ממדים של צוקי גרביאן, שבעצם נוכחותו מותח קו בין שני "זכרי אלפא" באמנות הישראלית. בתוך המנעד של חומרים אורגניים, ניתן למצוא את עבודותיה של אריאן ליטמן, המציגה אריוזות של אוויר, רבש, מים או אדמה מארץ הקודש, במעין סידור מדף

